

Børn er et fælles ansvar

- om forebyggelse af seksuelt misbrug af børn
i lokale foreninger og klubber

Børn er et fælles ansvar

- om forebyggelse af seksuelt misbrug af børn i lokale foreninger og klubber

Dansk Ungdoms Fællesråd, december 2001, 2. udgave
Tekst: Connie Yilmaz Jantzen (Dansk Ungdoms Fællesråd)

Redaktion:

Bjarne Toft Larsen (Danske Døves Ungdomsforbund)
Christian Corfixen (Ungdomsringen)
Kirsten Hansen (DUI-Leg og Virke)
Nadja Hawwa Vissing (International Medical Cooperation Committee)
Siri Lorenzen (Missionsforbundets Børn og Unge)
Uffe Vest Schneider (Youth for Understanding)
Birgitte Enslev Jensen (Det Danske Spejderkorps)

Konsulent: Kirsten L. Moesgaard, chefpsykolog, cand.psych.

Layout og tryk: Glumsø Bogtrykkeri A/S
Foto: Mark Andersen, Ragnarok

Børn er et fælles ansvar distribueres gratis af
Dansk Ungdoms Fællesråd
Scherfigsvej 5
2100 København Ø
Telefon 39 29 88 88
eller bestilles via DUFs hjemmeside: www.duf.dk

DUF har desuden udgivet debatoplægget
Sæt forebyggelse på dagsordenen (se litteraturlisten)

Indholdsfortegnelse

Fakta om seksuelt misbrug af børn 4

- Styr på udtrykkene
- Det siger loven
- Omfanget af seksuelt misbrug af børn
- Krænker og ofre
- Varige skader på barnet

Forebyggelse i foreningerne 8

- Bevar nærheden
- Det gode, gennemsigtige samvær
- Inddrag foreningens børn og unge
- Informer forældrene
- Kend børns signaler
- Når andre voksne giver anledning til mistanke

Nye ledere – kan man sikre sig i foreningen? 13

- Ledersamtalen
- Hvad kan samtalen indeholde?
- Hvad skal man være opmærksom på i samtalen?
- Om at tage referencer på nye ledere
- Indhentning af straffeattester på frivillige ledere

Hvis mistanken opstår 17

- Når overgrebet finder sted inden for foreningen
- Når overgrebet foregår uden for foreningen
- Når pressen banker på
- Foreningsledere har et ansvar – men er ikke behandlere eller politi

Rådgivning og litteratur 22

FAKTA OM SEKSUELT MISBRUG AF BØRN

Styr på udtrykkene

Når der tales om seksuelt misbrug af børn, bruges en lang række udtryk og begreber, som har forskellig betydning. De vigtigste begreber er:

Seksuelt misbrug af børn:

Voksne menneskers seksuelle forhold til og seksuelle udnyttelse af mindreårige.

Seksuelle overgreb:

Der foreligger et seksuelt overgreb, når en person på baggrund af højere alder og/eller udvikling bruger et barn til seksuelle aktiviteter.

Incest:

Seksuelle forhold mellem beslægtede voksne og børn (forældre og børn, bedsteforældre og børnebørn samt seksuelle forhold mellem søskende). Endvidere seksuelle forhold mellem stedforældre og stedbørn.

Anden kønslig omgang:

Alle former for seksuelle overgreb, hvor barnets kønsorganer er involveret, uden at der er tale om direkte samleje.

Blufærdighedskrænkelse:

Enhver form for kønslig krænkelse, der er "egnet til" at virke stødende – uanset om den rent faktisk gjorde det eller ej.

Pædofil:

Voksen, som opnår seksuel tilfredsstillelse via børn – men ikke nødvendigvis via seksuel omgang med dem.

Det siger loven

I Straffeloven er der en række paragraffer, som regulerer forholdene omkring seksuelt misbrug af børn og unge:

- Det er strafbart at have samleje eller anden kønslig omgang med et barn under 15 år (§§ 222, 224 og 225).
- Det er strafbart at have samleje med en person under 18 år, der er betroet en "til opdragelse", eller hvor det seksuelle forhold skyldes groft misbrug af alder og erfaring. (§ 223)
- Blufærdighedskrænkelse kan straffes med fængsel. (§ 232)

Straffelovens regler betyder altså, at selv om den seksuelle lavalder i Danmark er 15 år, er det fortsat strafbart at have samleje med en person under 18 år, som er betroet en til opdragelse. I forenings- og klubsammenhæng vil det sige, at ledere og medarbejdere ikke må have seksuel omgang med børn og unge under 18 år, som kommer i klubben eller foreningen – også selv om de er fyldt 15 år.

I den Sociale Servicelov er den generelle underretningspligt, som gælder for alle voksne i samfundet beskrevet:

- Den, der får kendskab til, at et barn under 18 år udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller som lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunalbestyrelsen, som i praksis er socialforvaltningen i den kommune, hvor barnet bor. (§ 36)

Omfanget af seksuelt misbrug af børn

Til trods for at der har været mindre tabu omkring at debattere seksuelt misbrug af børn i de senere år, findes der indtil videre kun få statistiske oplysninger om, hvor mange børn der udsættes for misbrug – og der er stor usikkerhed omkring tallene, da undersøgelserne har givet forskellige resultater.

I Sverige regner man med, at det er ti procent af alle børn, mens man i Danmark holder sig mere til fem procent. Nogle undersøgelser kan dokumentere, at minimum to procent af alle piger og én procent af alle drenge i Danmark er udsat for en alvorlig seksuel krænkelse under deres opvækst.

En dansk spørgeskemaundersøgelse fra 1988 viser derimod, at syv procent af alle drenge og ti procent af alle piger er udsat for seksuelle overgreb. Desuden viste en undersøgelse fra 1994 fra et dansk hospital, at ti procent af de børn, som blev henvist til psykologisk behandling, har været udsat for en seksuel krænkelse.

Krænkerere og ofre

Når man taler om, hvem der krænker børn og unge seksuelt, er det umiddelbart ikke muligt at give et billede af en særlig "krænkertype" og dermed give et bud på, hvilken eventuel personlighedstype man særligt skal være opmærksom på for eksempel i forbindelse med rekruttering af ledere i foreningen. Billedet er langt mere broget end som så.

Dog vil der i afsnit 3 blive givet et bud på, hvad man især bør lægge mærke til i forbindelse med, at man gennemfører en samtale med en ny leder i foreningen.

Man ved, at mange af de, der har krænket et barn seksuelt, selv har været udsat for omsorgssvigt som barn, og for en dels vedkommende selv er ofre, da de har været misbrugt seksuelt af en voksen. Overgrebet mod et barn vil ofte være et resultat af, at man seksualiserer sit eget behov for nærhed, kontakt og magt.

I manges bevidsthed er det typiske billede af krænkeren en mand – men en del af dem, der misbruger børn seksuelt, er rent faktisk kvinder. Et barn kan også blive krænket seksuelt af et andet barn – som oftest vil det være en reaktion på, at det krænkende barn selv er blevet misbrugt seksuelt.

Ekspertter er enige om, at langt de fleste og alvorligste overgreb sker i barnets familie og nærmiljø. Krænkerne er personer, som barnet kender i forvejen, hovedsagelig familiemedlemmer og nære bekendte af familien, hvorimod pædagoger, lærere og fritidsledere udgør en lille gruppe i modsætning til det indtryk, man nogen gange kan få via medierne.

Alle børn kan i princippet blive ofre for en seksuel krænkelse – men børn, som hjemmefra har et godt netværk, og er vant til at deres grænser bliver respekteret af de voksne, er mindre udsatte. Omvendt er børn, som lider under manglende omsorg og opmærksomhed fra de nærmeste voksne, nemmere at få viklet ind i et misbrug – simpelthen fordi barnet har brug for opmærksomhed fra en voksen.

En særlig gruppe, som man i nyere tid er begyndt at fokusere på i denne sammenhæng, er handicappede børn, hvor man mener, at netop denne gruppe er mere udsat for seksuelt misbrug end tilsvarende normalt fungerende børn.

Varige skader på barnet

At blive seksuelt misbrugt af en voksen er et af de største tillidsbrud et barn kan opleve, og det vil forfølge barnet resten af livet.

Hvilke psykiske, fysiske og sociale konsekvenser et overgreb vil få for barnet afhænger af en række forhold. Det er blandt andet helt afgørende, hvor groft et misbrug der er tale om, samt hvor ofte og hvor længe det har fundet sted, inden det opdages. Desuden har det stor betydning, hvor tæt den voksne er på barnet (jo tættere relation, jo større skadevirkning). Endelig er det afgørende, om misbruget opdages eller ej, og om omgivelserne støtter barnet i den sammenhæng.

Hvis man alligevel skal prøve at nævne nogle af de mest almindelige skadevirkninger på misbrugte børn, som vil få konsekvenser for voksenlivet, er det følgende:

- Problematisk forhold til egen seksualitet
- Kontaktforstyrrelser af følelsesmæssig karakter, som for eksempel at man ikke kan knytte sig tæt til et andet menneske
- Følelse af magtesløshed og depression
- Lavt selvværd og selvdestruktiv

Mens disse psykiske skader vil opstå på længere sigt, vil de fleste børn udsende en række signaler, mens misbruget står på. Disse signaler vil blive omtalt senere i afsnittet Kend børns signaler.

FOREBYGGELSE I FORENINGERNE

Bevar nærheden

Når vi taler om at forebygge seksuelt misbrug i foreningerne, er målet langt fra, at vi ender i en situation, hvor lederne ikke tør være tæt på børnene og de unge – herunder have den kropskontakt, som børn og unge har brug for. En leder skal naturligvis fortsat kunne tage et barn på skødet og give teenageren et knus.

Men det er barnets eller den unges behov, der er udgangspunkt for, hvor tæt voksne skal være på dem – også fysisk. Mindre børn har almindeligvis et større behov for tæt voksenkontakt – det ændrer sig med barnets alder, og det reagerer de fleste voksne intuitivt på og tilpasser mængden af knus og kram herefter.

Langt de fleste voksne er generelt i stand til at mærke, om samværet med et barn eller en ung føles rigtigt og indrette kontakten efter det. Og dermed er vi også i foreningerne med til at give samværet med børnene den kvalitet, at det rummer nærhed, varme og omsorg. Det er væsentligt at understrege, at alle børn har brug for engagerede og nærværende voksne, og at børn og unge med et svagt netværk tillige ofte har brug for ekstra omsorg og opmærksomhed fra voksne, som gider dem.

Dette er den gode relation mellem børn og voksne, som vi skal fastholde og beskytte.

Men når vi i foreningen fornemmer, at en anden voksen søger at dække sit eget kontaktbehov via et eller flere børn, og at barnets grænser overskrides, er der grund til at reagere. Den situation vil senere blive omtalt i afsnittet Hvis mistanken opstår.

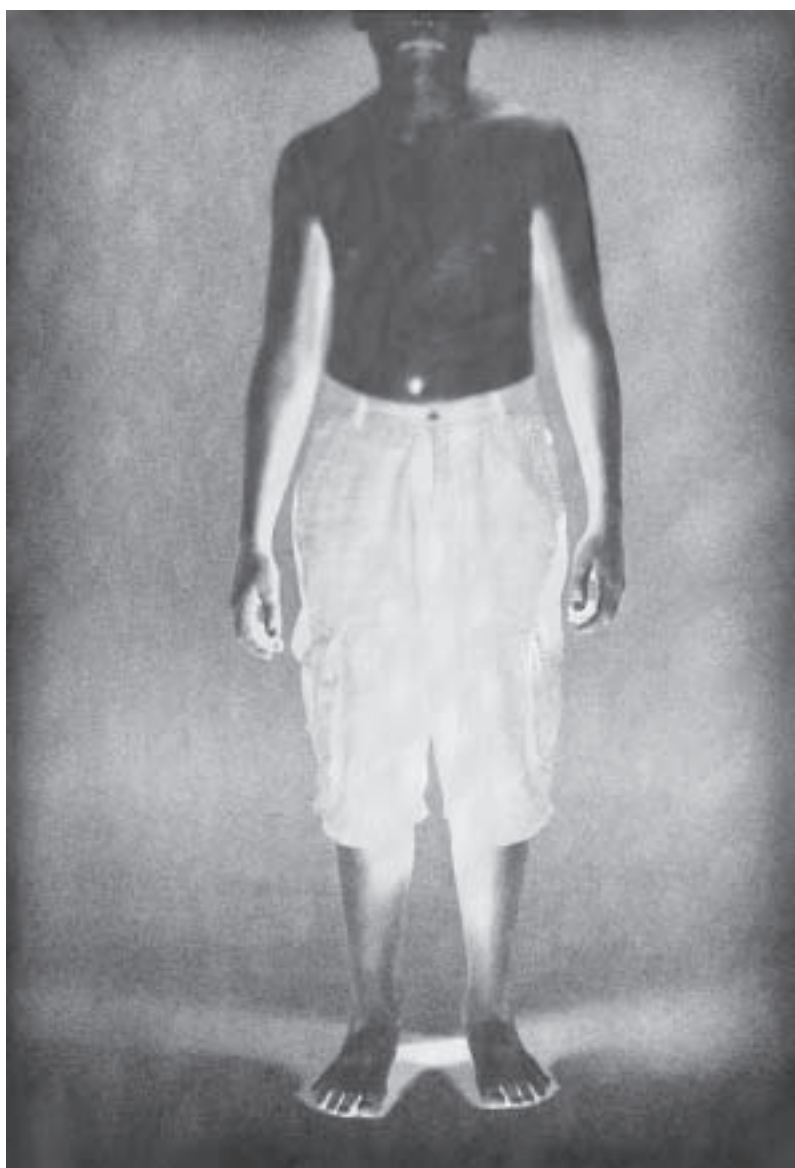
Det gode, gennemsigtige samvær

En forudsætning for at styrke og bevare det gode samvær i foreningen er naturligvis, at man er enige i ledergruppen om, hvad det består i.

I foreningerne er vi ofte meget optaget af at planlægge og gennemføre de aktiviteter, som danner rammer om fællesskabet i foreningen og dermed også samværet mellem ledere og børn.

En måde at forebygge, at overgreb finder sted i foreningen, er blandt andet, at man sætter sig sammen i ledergruppen og/eller bestyrelsen og får talt om, hvilke spilleregler der skal være for samværet mellem voksne og børn.

Det kan være en mere generel samtale om, hvordan man som voksne omgås børnene i foreningen, for eksempel hvordan man taler med dem, håndterer et aggressivt barn, og løser konflikter mellem børnene. I forlængelse af snakken er det naturligt at få diskuteret, hvilke grænser man selv har som voksen i samværet med børn, og hvordan man mest hensigtsmæssigt viser børnene, hvor man selv står.

Samtalen kan desuden udvides til at handle om, hvordan vi som voksne undgår at overskride børn og unges fysiske og seksuelle grænser, og da vil følgende emner – som tager udgangspunkt i et fokus på lederrollen – kunne danne udgangspunkt for en diskussion:

- Er der situationer – for eksempel i forbindelse med badning på weekendture og sommerlejre, hvor vi som ledere ubevidst kan komme til at krænke et barns blufærdighed?
- Hvordan håndterer vi som ledere en situation, hvor en teenager flirter åbenlyst med en leder?

Pointen med at diskutere spilleregler for samværet er, at det dermed bliver synligt for alle i foreningen, hvis der sker afvigelser fra det aftalte. På den måde er vi som voksne ledere desuden med til at beskytte os selv mod at få en ubegrundet mistanke rettet mod os.

Nye ledere i foreningen bør introduceres til disse sociale spilleregler for eksempel i forbindelse med lederrekrutteringen, som omtales senere i pjecen.

Inddrag foreningens børn og unge

Når man går i gang med at drøfte spilleregler for samværet mellem foreningens børn og voksne, er det optimale naturligvis, at foreningens børn og unge inddrages.

Spørg børnene, hvordan de vil foretrække, at de voksne taler med dem og omgås dem i øvrigt, og benyt samtidig lejligheden til at fortælle, hvordan de voksne gerne vil respekteres – når der for eksempel skal gives fælles beskeder. Ved at inddrage børnene vil de opleve at blive taget alvorligt,

og at deres grænser respekteres – hvilket er et væsentligt signal, når man forsøger at forebygge seksuelle overgreb på børn.

En konkret aktivitet, som kan hjælpe børnene med at formulere, hvor deres egne grænser går, er, at man giver hvert af børnene et reb, og beder dem om at lægge sig på gulvet. Børnene skal så selv lægge rebet i en cirkel omkring sig og på den måde markere, hvor tæt en voksen eller et barn må komme på dem.

Med lidt større børn og unge kan aktiviteten gå ud på, at man placerer to personer med front mod hinanden. Den ene af dem bliver stående på stedet, mens den anden rykker gradvist nærmere. Personen, der står, skal så sige stop, når han eller hun ikke ønsker, at den anden kommer nærmere.

Informer forældrene

Når foreningens ledere har drøftet spilleregler for det sociale samvær, er det naturligt, at man efterfølgende informerer forældrene om, hvilke retningslinier man eventuelt har besluttet at følge. Informationen til forældrene bør være klar og utvetydig, og efterlade et indtryk af åbenhed omkring emnet i foreningen.

Kend børns signaler

Et barn eller en ung, som er udsat for seksuelle overgreb, vil ofte udsende en række signaler, som kan være med til at fortælle de voksne, som omgiver barnet, at der er noget galt. Problemet med disse signaler er, at de ofte kan være tegn på helt andre ting, som har med barnet eller den unges udvikling at gøre – eller at barnet af andre årsager vantrives og/eller lider under omsorgssvigt.

De mest almindelige symptomer på seksuelt misbrug er dog:

- Ændret adfærd
- Umotiveret gråd – angstreaktioner
- Søvnløshed – mareridt
- Uforklarlige sygdomssymptomer, for eksempel mavepine, hovedpine, lammelser, gentagne urinvejsinfektioner
- Manglende koncentration
- Tristhed, depression
- Hyperaktivitet
- Destruktiv adfærd
- Aggressivitet – raseri
- Manglende selvværdsfølelse, hjælpeløshed, passivitet
- Fysiske overgreb på andre

Som sagt kan disse signaler hver for sig også være udtryk for andre ting. Dog bør man være særlig opmærksom på, hvis barnet pludselig får en meget seksualiseret adfærd ved, at barnet for eksempel taler om seksuelle emner, som ligger uden for dets almindelige erfaringsramme, eller flirter uhæmmet med en leder. Det vrangbillede, misbrugte børn får af deres egen seksualitet, kan desuden betyde, at de prøver at krænke andre børn, for på den måde at komme ud af offerrollen og selv være krænker.

Man kan også opleve, at et barn giver sig til at fortælle om, at det bliver misbrugt. I den situation bør man selv sagt være uhyre opmærksom som voksen og gå videre med sin viden.

Når andre voksne giver anledning til mistanke

I det følgende gives der nogle eksempler på, i hvilke situationer en anden voksens adfærd bør give anledning til, at man overvejer, om der kan være tale om kontakt af seksuel karakter.

- I foreningen bliver man opmærksom på, at en af de andre voksne i foreningen ofte har et eller flere udvalgte børn på besøg hjemme hos sig privat. Nærmere adspurgt vægrer børnene sig for at fortælle, hvad der sker under disse besøg.
- En medleder overraskes i at stå med hånden op på ryggen af et af børnene og reagerer forfjamsket ved at trække hånden til sig, da det opdages.
- En af de andre voksne i klubben udviser overdreven interesse for et enkelt eller flere børn og foretrækker konsekvent dette eller disse børn, når vedkommende skal stå for en aktivitet, der involverer en mindre gruppe børn.

Eksemplerne kan være flere – først og fremmest bør man som voksen bruge sin sunde fornuft og mærke efter hos sig selv, om et samvær mellem en anden leder og et barn eller en ung virker unaturligt.

Nogle foreninger har i forbindelse med optagelse af nye medlemmer et hemmeligt ritual, som har til formål at indvie det nye medlem i foreningen. Sådanne ritualer kan være sjove og få et nyt medlem til at føle sig som en del af fællesskabet. Men man bør som foreningsledelse vide, hvad disse ritualer indeholder og sikre sig, at de ikke er mere hemmelige, end at indtil flere af foreningens ansvarlige ledere deltager og kan stå inde for indholdet.

Man bør desuden i foreningen overveje, om der er situationer, hvor en leder er alene med et eller flere børn, og hvor dette kan skabe utryghed og give anledning til mistæneliggørelse.

NYE LEDERE – KAN MAN SIKRE SIG I FORENINGEN?

Ledere er ofte en mangelvare i foreningerne. Derfor er man i foreningen som regel mere end lykkelig, når en ny leder melder sig på banen, da det betyder et tiltrængt tilskud af ressourcer til foreningen. Og den altovervejende del af de ledere, som rekrutteres til foreningsarbejde, kommer da også med de bedste intentioner.

Men alligevel er det nødvendigt, at man gør, hvad man kan for at sikre sig imod, at pædofile får foden inden for i foreningerne. Ekspertter peger på, at de seneste års opstramning inden for det offentlige, hvor mange kommuner nu kræver straffeattester i forbindelse med ansættelse af personale i daginstitutioner, kan betyde, at mange pædofile vil trække andre steder hen for at få afløb for deres tendenser. Foreningerne må selv sagt ikke blive det nemme sted, hvor pædofile kan få kontakt med børn og unge.

Når der er tale om ledere, som kommer helt udefra eller fra andre foreninger i organisationen, er der umiddelbart et par måder, hvorpå man kan søge at sikre sig mod personer, som ikke har reelle hensigter:

- Indled samarbejdet med den nye leder med en grundig samtale, hvor foreningen danner sig et indtryk af vedkommende.
- Tag en reference på den nye leder.

Ledersamtalen

Formålet med ledersamtalen er, at foreningen får mulighed for at danne sig et indtryk af en kommende leder i foreningen, før man indgår et mere forpligtende samarbejde med vedkommende. Samtidig giver det lederen en mulighed for at vurdere, om frivilligt arbejde i den pågældende forening er noget for ham eller hende. Samtalen vil desuden give foreningen mulighed for at præsentere lederen for foreningens formål og aktiviteter samt eventuelle retningslinier.

Med andre ord vil en sådan samtale være med til at afklare gensidige forventninger til lederskabet. Vælger man at placere ledersamtalen i personens eget hjem, vil det at komme inden for hos vedkommende desuden bidrage til at danne sig et indtryk af personen.

Hvad kan samtalen indeholde:

1. Præsenter formålet med samtalen for vedkommende, så det er klart, at samtalen har et gensidigt formål – altså at vedkommende også selv får mulighed for at danne sig et indtryk af, om lederopgaven er noget for ham/hende.
2. Spørg ind til personens motiv for at være leder i foreningen. Har vedkommende erfaringer som frivillig leder blandt børn og unge i denne eller andre organisationer? Hvilket kendskab har personen til foreningen og dens aktiviteter?
3. Lederrollen. Hvordan ser vedkommende sig selv i rollen som leder for børn og unge? Hvad er væsentligt i samværet med børn og unge?
4. Hvem er personen? Personen får mulighed for at fortælle om sig selv, det vil sige om vedkommende er under uddannelse, er i arbejde, har andre fritidsinteresser, familie med videre.
5. Foreningens formål, aktiviteter og eventuelle særlige retningslinier. Hvis ikke personen allerede har spurgt til disse ting, bør en præsentation heraf være en naturlig del af samtalen.

Hvis samtalen efterlader et usikkert indtryk af personen, er det en mulighed at bede om personens tilladelse til, at man tager en reference på vedkommende (se nedenfor). Men allerede på det tidspunkt i forløbet, hvor man mærker usikkerheden, er det væsentligt, at man nøje overvejer, om denne person er den rette i forhold til at påtage sig en lederopgave i forhold til børn og unge.

Hvad skal man være opmærksom på i samtalen?

En enkelt samtale giver naturligvis ikke et fuldstændigt, dækkende billede af en person. Men i det følgende nævnes nogle punkter, som man særligt bør være opmærksom på i forhold til at afsløre eventuelle pædofile.

- Personen er i løbet af samtalen betydeligt mere optaget af at fortælle om sine egne fortræffeligheder end at høre om foreningen og de aktiviteter, som foregår der. Man får indtryk af, at personen er stærkt optaget af behage dem, som han/hun taler med.
- Personen nævner gentagne gange, hvor god han eller hun er til børn, og hvor glade børnene er for ham/hende.
- Når personen fortæller om sig selv, får man indtryk af, at personens liv er fyldt med børn, og at det fylder alt både i det professionelle liv og i fritiden. Samtidig får man indtryk af, at personen ikke har noget voksenliv, det vil sige ikke har nogle venner eller interesser sammen med andre voksne.

Om at tage referencer på nye ledere

I forlængelse af ledersamtalen er det en mulighed at tage en reference på den nye leder og få vedkommendes tilladelse til at kontakte andre foreninger, væresteder eller projekter, hvor personen har arbejdet med børn eller unge.

Det kræver dog, at vedkommende selv ønsker at opgive en reference på en tidligere formand, projektleder eller lignende. At bruge tidligere arbejdsgivere som reference er hverken en ønskelig eller realistisk mulighed.

Formålet med at tage en reference på den nye leder er alene at få indtryk af vedkommendes måde at omgås børn og unge på. Når man kontakter en tidligere foreningsformand, bør det derfor være det, som er indholdet i samtalen – og ikke alt mulig andet om vedkommende.

Udfaldet af referencen kan vurderes i sammenhæng med ledersamtalen og danne grundlag for afgørelsen af, om vedkommende skal være leder i foreningen eller ej.

Indhentning af straffeattester på frivillige ledere

Den 1. april 2001 blev loven om Kriminalregisteret ændret, så det fremover er muligt for foreninger at indhente straffeattester på frivillige ledere. Der er dog en række forhold, man skal være opmærksom på, hvis foreningen ønsker at benytte denne mulighed.

- Det er en forudsætning, at den frivillige leder eller medarbejder i sit foreningsarbejde har direkte kontakt med børn under 15 år.
- Man kan kun indhente straffeattest på en person, hvis personen inden har givet sit skriftlige samtykke til det.
- Man vil som forening alene få videregivet oplysninger om personens eventuelle overtrædelser af straffelovens paragraffer vedrørende seksuelle overgreb mod børn under 15 år. Andre strafbare forhold vil ikke fremgå af straffeattesten.
- Indhentning af straffeattest sker ved henvendelse til Rigspolitiet, som herefter fremsender en blanket til samtykkeerklæring, hvor det også skal fremgå, hvem oplysningerne skal sendes til.
- Den person, man har indhentet straffeattest på, kan efterfølgende få oplyst hos Rigspolitiet hvilke oplysninger, der er videregivet til foreningen.

Som sagt er der tale om en mulighed, man kan benytte sig af i foreningen, og altså ikke en lovmæssig pligt man har. Derfor bør man heller ikke tage dette redskab i brug i foreningen, uden at man forinden har diskuteret de mange overvejelser, der knytter sig til brug af straffeattester, godt igennem. Det er for eksempel overvejelser om kontrol i forhold til frivillighed? Hvornår er man leder og har direkte kontakt med børn? Skal kun nye ledere tjekkes eller skal det gælde alle ledere?

HVIS MISTANKEN OPSTÅR

Det er umuligt præcist og udtømmende at beskrive, hvordan man mest hensigtsmæssigt håndterer en sag om seksuelt misbrug, hvor et eller flere af foreningens medlemmer er involveret.

I en sag af denne type vil der være mange hensyn at tage, både til barnet, familien, den mistænkte og foreningens øvrige medlemmer.

At blive seksuelt krænket er som tidligere nævnt noget af det værste, et barn kan udsættes for. Men det er samtidig hævet over enhver tvivl, at det er meget alvorligt at få hæftet en anklage på sig om, at man har misbrugt et barn. Derfor handler det om at være meget omhyggelig, når man får mistanke om, at et barn eller en ung er blevet krænket seksuelt.

Foreningens rolle vil være forskellig alt efter om misbruget er foregået inden for foreningens egne rammer, eller om sagen involverer et barn, som er misbrugt af andre voksne uden for foreningen.

Når overgrebet finder sted inden for foreningen

Har man en begrundet mistanke til en anden voksen i foreningen, bør man gå videre med den. En del frivillige børne- og ungdomsorganisationer har allerede udarbejdet retningslinier for de lokale foreninger på dette område, men følgende generelle råd kan desuden være en rettesnor for, hvordan man håndterer en sag om seksuelt misbrug inden for foreningen.

- **Skriv ned, hvad du har set eller hørt**

En saglig, begrundet mistanke bygger på konkrete iagttagelser, det vil sige ting, man har set, eller som barnet eller børnene har fortalt. Det er ikke nok, at det er noget, man tror, eller noget man synes. Det gælder både iagttagelser af voksnes adfærd (side 12) og børns reaktioner (side 11).

- **Kontakt foreningens formand**

Foreningens ledelse bør være de første, man deler sine iagttagelser med, og det er her afgørelsen, om hvorvidt mistanken skal føre til handling, træffes.

Brug eventuelt lidt tid på at overveje situationen før der tages skridt til handling og kontakt om nødvendigt den nærmeste kommunes socialforvaltning, hvor der er mulighed for at få vejledning af mere

generel karakter, uden at der sker egentlig underretning af sagen, og uden at navne på de involverede opgives.

- **Tag en samtale i ledergruppen – hvor den mistænkte er til stede**

Hvis der er tale om en svagt begrundet mistanke, er en samtale i ledergruppen en god ide. Lad ledergruppen drøfte det barn eller de børn, som man tror bliver udnyttet. Sig hvilke ting, man har iagttaget, og hør hvordan andre har oplevet det. Det vil så være barnet og ikke den mistænkte, som er i fokus, og man får derved lejlighed til at observere, hvordan den mistænkte reagerer – om han eller hun for eksempel melder sig ud af diskussionen eller kommer med ekstreme udtalelser.

Hvis det viser sig i løbet af samtalen, at mistanken er ubegrundet, er det væsentligt at arbejde på at stoppe eventuelle rygtedannelser om vedkommende.

- **Politianmeldelse**

Er der tale om en klart begrundet mistanke, er det foreningens ledelse, som skal anmelde den mistænkte til politiet. Samtidig skal barnets forældre have besked om anmeldelsen. Gør forældrene opmærksom på, at der er mulighed for at søge hjælp enten hos kommunens socialforvaltning eller hos en af de rådgivninger, som beskæftiger sig med krænkelse af børn.

En politianmeldelse kræver også, at foreningen tager stilling til, om den pågældende leder skal suspenderes helt eller eventuelt midlertidigt, mens sagen efterforskes.

- **Bed om støtte fra andre – og bevar roen**

I de fleste organisationer er det muligt at inddrage en konsulent eller en anden person centralt i organisationen, som man kan drøfte de løbende overvejelser med – og som kan være med til at holde hovedet koldt i en presset situation.

- **Forbered jer på at møde pressen**

En sag om seksuelt misbrug af et barn vil næsten altid føre til store avisoverskrifter, og foreningen bør overveje nøje, hvordan de håndterer pressen. Eventuelt kan man overlade kontakten til pressen til organisationens ledelse. Gode råd om kontakt med pressen beskrives senere (side 20).

- **Orienter foreningens medlemmer og forældre**

Det vil ikke være hensigtsmæssigt – og som regel heller ikke muligt – at forsøge at skjule for foreningens øvrige medlemmer og forældre, at man har anmeldt en af foreningens ledere til politiet. Derfor bør man sagligt og neutralt informere om, hvad man har foretaget sig, og at sagen nu ligger hos politiet til videre efterforskning.

Når overgrebet foregår uden for foreningen

Alle voksne har generel underretningspligt og bør derfor reagere, hvis man får kendskab til, at et barn eller en ung er udsat for "vanrøgt eller nedværdigende behandling", som blandt andet et seksuelt overgreb må betegnes som. Hvis man i foreningen oplever, at et barn viser kraftige signaler om, at det er udsat for overgreb eller begynder at fortælle om overgrebet, har man altså pligt til at reagere.

Forud for en underretning vil man dog ofte skulle igennem nogle moralske og etiske overvejelser, der blandt andet kan handle om, hvorvidt man nu bryder barnets tillid ved at gå videre med oplysninger, som barnet har fortalt

en. Lov derfor aldrig et barn eller en ung, at du vil være tavs om meget alvorlige ting, som de fortæller dig. Fortæl, hvad du har tænkt dig at gøre og hold fast i, at det på sigt er den bedste løsning for barnet.

Skal man foretage en underretning, kontaktes socialforvaltningen i den kommune, hvor barnet bor. Er man i tvivl om, hvor det er, kan man også underrette socialforvaltningen i ens egen eller den nærmeste kommune.

Der er umiddelbart ingen krav til, hvordan man underretter – det kan man gøre såvel skriftligt som mundtligt, ligesom man også kan være anonym, hvis man ønsker det. I praksis er det dog en stor fordel for den socialforvaltning, som skal undersøge sagen, hvis man kender anmelderens identitet, fordi det giver mulighed for at få uddybet de forhold, som man er blevet underrettet om.

Når kommunens socialforvaltning modtager en underretning, har de pligt til at undersøge sagen. Det vil man som oftest gøre ved at inddrage barnets forældre og i øvrigt bede andre, for eksempel barnets skole, om at komme med en udtalelse. Desuden kan en lægelig undersøgelse komme på tale. Hvis forvaltningens undersøgelser fører til en klar mistanke, vil man derfra anmelde den mistænkte i sagen til politiet.

Er der tale om en stærkt begrundet mistanke om incest, kan socialforvaltningen skride direkte til handling ved for eksempel at anbringe barnet udenfor hjemmet, mens undersøgelserne står på.

Hvis man som foreningsleder foretager en underretning, har man intet krav på tilbagemelding om, hvordan sagen falder ud, da man ikke i juridisk forstand er part i sagen. Socialforvaltningen har tavshedspligt over for andre end de involverede i sagen og kan derfor ikke udtale sig. At man ikke hører noget, kan være en frustration, nu hvor man har gjort det, man bør gøre, men det betyder nødvendigvis ikke, at der ikke sker noget på baggrund af underretningen.

Når pressen banker på

Når en sag om seksuelt misbrug af børn når pressen, vil den eller de journalister, som er på sagen, gøre hvad de kan for at få flest mulige detaljer om sagen og for eksempel arbejde målbevidst på at få navne og adresser på de implicerede.

En frivillig forening har ikke tavshedspligt i juridisk forstand, men bør naturligvis gøre, hvad der er muligt for at undgå, at sagens parter bliver nævnt ved navn over for pressen.

Samtidig kan en åben linje i forhold til pressen anbefales, da det ofte vil betyde, at sagen bliver grundigt og korrekt beskrevet fra starten og dermed hurtigere klinger af som pressehistorie. Jo mere konkret, man kan fortælle, hvad der er foregået, og hvad foreningen har gjort, jo mindre er risikoen for misforståelser.

Når man som forening bliver kontaktet af en journalist, kan man overveje følgende:

- Er jeg forberedt på at tale med pressen? Bed eventuelt journalisten om at ringe tilbage, så du kan nå at tale med andre i foreningen først.
- Er jeg den rigtige til at tale med pressen? Kan jeg bevare roen, eller skal jeg bede en anden voksen i foreningen eller organisationen gøre det? Det kan i forlængelse heraf være en god ide at aftale, at kun en person udtaler sig til pressen.
- Har jeg tiltro til det medie, som kontakter mig? Mener jeg for eksempel, at den pågældende avis vil kunne skrive historien, uden den bliver helt fordrejet?
- Forbered dig på interviewet og beslut, hvor meget du vil sige. Bliver du spurgt om noget, du ikke kan svare på – så sig det! Det samme gælder, hvis du er uforberedt på et spørgsmål, så undgå at vikle dig ind i en masse forklaringer, som kan være svære at komme godt ud af igen.
- Bed om lov til at gennemlæse artiklen. Er interviewet i skriftlig form, er gennemlæsning en god mulighed for at rette faktuelle fejl og korrigere fejlcitater.

Foreningsledere har et ansvar – men er ikke behandlere eller politi

Ligeså vigtigt som det er, at vi påtager os ansvaret for de børn og unge, vi møder i foreningen – ligeså væsentligt er det, at vi kender vores begrænsninger og accepterer, at der er problemer, som kræver en professionel indsats, og som vi hverken kan eller skal røre ved som frivillige ledere.

Hvis foreningen involveres i en konkret sag om seksuelt misbrug af et barn – er det væsentligt, at sagen overgives til politi eller sociale myndigheder, og man bør som leder aldrig begynde at yde krisehjælp til børn og forældre. Man bør heller ikke give sig til at undersøge særlige forhold vedrørende den mistænkte. Det kan i værste fald forstyrre politiets efterforskning.

RÅDGIVNING

I tilfælde af en sag om seksuelt misbrug eller andre overgreb er det muligt at henvise børn, unge og deres forældre til følgende rådgivninger:

- Støttecenter mod incest, telefon 33 36 00 99/90
(mandag og onsdag kl. 16-21)
Centeret, der er en selvejende institution under Socialministeriet, tilbyder rådgivning af børn, forældre og pårørende, som er berørt af seksuelt misbrug. Se nærmere på www.incest.dk
- Thora Center, telefon 33 32 86 50
(mandag-torsdag kl. 10-15 samt torsdag kl. 19-21)
Centeret tilbyder rådgivning og behandling til kvinder, mænd og børn, der er berørt af seksuelt misbrug. Se nærmere på www.thoracenter.dk
- Børnetelefonen – for børn og unge, telefon 35 55 55 55
(mandag-fredag kl. 12-21, lørdag-søndag kl. 9-11)
- Forældretelefonen – for voksne om børn, telefon 35 55 55 57
(mandag-fredag kl. 12-21)
Børne- og forældretelefonen drives af organisationen Børns Vilkår, se nærmere på www.bvdk.dk

LITTERATUR

Organisationernes egne materialer:

Sæt forebyggelse på dagsordenen. Dansk Ungdoms Fællesråd 2000
(Dansk Ungdoms Fællesråd, telefon 39 29 88 88 eller www.duf.dk)

Når legen går over stregen. Dansk Ungdoms Fællesråd 2001
(Dansk Ungdoms Fællesråd, telefon 39 29 88 88 eller www.duf.dk)

Hvordan undgår vi seksuelt misbrug af børn? DUI-Leg og Virke 2000
(DUI-Leg og Virke, telefon 36 17 72 00 eller www.dui.dk)

Faktablad om seksuelt misbrug af børn. Det Danske Spejderkorps, 1999
(Det Danske Spejderkorps, telefon 33 64 00 50 eller www.dds.dk)

Overgreb mod børn – hvordan forholder jeg mig? FDF, 1999
(FDF, telefon 33 13 68 88 eller www.fdf.dk)

Det sker da ikke hos os. KFUM og KFUK, 2000
(KFUM og KFUK, telefon 36 16 60 33 eller www.kfum-kfuk.dk)

Det uhørte overgreb. Danmarks Idrætsforbund, 2000
(Danmarks Idrætsforbund, telefon 43 26 26 26 eller www.dif.dk)

Anden litteratur om emnet:

Hvidbog om seksuelle overgreb mod børn. Red Barnet, 1999
(Red Barnet, telefon 70 20 61 20 eller www.redbarnet.dk)

Overgreb mod børn. Ser du det? Gør du noget? Det Kriminalpræventive Råd, 1999
(Det Kriminalpræventive Råd, telefon 43 44 88 88 eller www.crimprev.dk)

Pædofili – om seksuelt misbrug af børn og unge i samfundets institutioner. En antologi redigeret af Jan Andreasen, Frydenlund Grafisk, 1999
(Frydenlund Grafisk, telefon 33 93 22 12 eller www.forlagene.dk/frydenlund)

At blive seksuelt misbrugt af en voksen er et af de største tillidsbrud, et barn kan opleve, og det vil forfølge barnet resten af livet.

Ledere i foreninger og klubber er en væsentlig del af mange børn og unges voksennetværk. Derfor har vi også et ansvar for at være med til at beskytte børn og unge mod seksuelle overgreb.

Vi skal både være med til at forebygge, at seksuelle overgreb finder sted i foreningerne. Og vi skal være opmærksomme på, om børn er udsat for overgreb andre steder og reagere, hvis et barn viser tegn på alvorlig mistrivsel.

Dansk Ungdoms Fællesråd har udgivet denne pjece for at:

- Oplyse om fakta angående seksuelt misbrug af børn.
- Beskrive, hvad foreningerne kan gøre for at forebygge, at det sker – uden at den tætte og omsorgsfulde kontakt mellem børn og voksne sættes over styr.
- Vejlede i, hvordan man handler, hvis mistanken om seksuelt misbrug opstår.

Vi håber, at folderen vil skabe opmærksomhed omkring emnet, og inspirere til debat i de mange børne- og ungdomsforeninger, hvor engagerede ledere til dagligt laver masser af gode og spændende aktiviteter for børn og unge.

